

Tä'snnâ'lmm

Sä'mmlaid tää'sn lie leämmâž kompass, čiâss da ee'jj pää'ddi čuä'jteei. Taa'snin lie vuainnam koon ärra õõlgi jää'tted, go tõk-ve't čuä'jte a'lmmvuu'did di mu'sttle kuäs čuõvvân. Laa'vje mu'sttled, stõ te'l go i'lleäkku teänab tiätt kooig di koon ärra õõlgçi mõõnnâd, di kannât årsted vue'rdded seu'ņņeem räjjä te'l tää'sn kuästtješkuä'tte. Tää'sn kuästtješkuä'tte nuõrttbeä'l ää'limest da jä'tte seämma ärra go pei'vv še.

Õuddmiârk diõtt Nijddkäärja (sarvvakõlbb) siuttad čuä'jted ä'lmmvuudid, jõs pâi määšš näärveed. Seu'ņņnummže'st tõk lie vuõ'ste nuõrtt-tâä'vbeälnn, kõsskkiinn aalda tõk lie jäättam ää'lm saaujbeälla, viõsttâr beä'l älddsid. Tue'lesiinn tõk lie reddviõstrest da tuee'lää ää'jeld gõs koikkše taa'vârra.

Sä'mmlaid le'jje mâtam tää'sn vääžnjab go nuu'bb. Taasnid le'jje še jiijjâs čiõlgtõõzz le'be mainnâž. Tâ'vv-sää'm vuu'd se'stjânmmest peäggte tä'snnâ'lm sõrvvšee'llmest da miarr-ääraž õs peäggte kue'llšee'llmest. Taa'sni nõõm še vuõitte lee'd jiijjâsnallšem jee'res vuu'din. Õuddmiârk diõtt Juu'se tâ'bdde juu'levsää'm ärrn Johssan dnõ.

“Fávdná“, (Arcturus), Juu'se da Sõrvv

“Fávdná” lij sõrvvšiilli, ķeäst lij johsspe'ss ķiõđâst. Sõrvv lij õs suu õõudbeä'lnn. Tuâljaš oummu äskku, štõ go Fávdná pääčč da kâdd sõõrv, di te'l kâ'l ä'lmm kââmat vuâlas da šadd maailmpuuttmõš. Juu'sest lie čiõččâm tä'snned da tõk kuâsstje mäte vaunn. Tõt lij sõrvvšiilli johsspe'ss koin jorrd sõõrv pääččad. Juu'se kââččad še mâtmin sää'mvuu'din “dávggát”, “juoksa/juovssat” da “vâvdná”. Sõrvv-tä'snnkarttõ'sse ko'llje tää'sn, kook lie älddlõõžži da tõt lij tä'snnjoukk. Sõrvv lij jõnn tä'snnkarttõs, kââ'tt lij leämmaž vääžnai sä'mmlaid. Sõrvv lääi nõkam, ko'st vuõiti čuâvvad iinn päädd le'be iinn jäättäm. Tä'snnkarttõõzz hää'mm jee'žž sõõrv da tõ'st vuäitt vueinned jõnn juõljid, čue'rvid, di tuu'rb.

Kuâustä'snn

Kuâustä'snn lij sä'mmlaid samâi vääžnai da sij lie pirstaam tõn õuddmiârkkann nâiddru'mppe. Peäggte, štõ tuâljaž nââid õ'ne kuâustää'sn čuõvvân, go vuõ'lğge nâiddmaatkid. Kuâustä'snn lij nu't čuõ'vves. Jiõččää'sšest tõt ij leäkku tä'snn, leša tõt lij Venus-planett. Kuâustä'snn lij moodrai, tõst-go tõt ij kuõ'sttu juõ'ķķ ee'jj jânnampääll da Venus planett joorrâm diõtt. Te'l go kuâustä'snn kuâsttai, di tõt šeärrai ää'limest tue'les di jeä'ķķes kuâus päädd.

Tue'leskuâus lij te'l go peei'včuõvv e'đškuätt da te'l tää'sn kooččat Tue'leskuâustä'snnen da tõt kuâsttai nuõrttbeä'l ää'limest. Jeä'ķķesvei'ğğ e'pet lij jeä'ķķaa, go pei'vvčuõvv lij seu'ņņnemmen da te'l tõn kooččat je'ķķeskuâustä'snnen.

“Kää'lles” (Sirius) da Källazpää'rna “Gállábártnit” (Väinämöisen vyö)

Sirius-tää'sn sä'mmla kočča nõõmin “Gállá” Kää'lles le'be še “Boares Gállá”, Vuämm Kää'lles. Kää'lles miârkkšââvv vuämm källsa, kââ'tt še lij vuâlggam šee'lled sõõrv. Källsest lie koumm ää'lj, koid son lij vuâlggam ķiõččâd mä'htt sij pi'rğgee sõrvvšee'llmest. Källazpäärna tää'sn e'tte ä'lmma mâ'ņņed jeä'ķķaa. Källazpäärna lie koumm älddlõs tää'sn da tõk kâu'nnje tä'lles Sõõrv vuä'lbeälnn. Mâtmin sää'mvuudin Källazpää'rnid kââ'ččee Kue'llšee'lljen le'be Vuä'ggjen le'be Vuäggäipä'rnnen. Källazpää'rn tä'snnkarttõs lij sõõrv šee'llmen. Õuddmiârkkann sau'jjsää'm papp Anders Fjellner lij ķe'rjtaam paajas tuä'ljaš luõđmuštlõõzz Källazpaarni pirr, ä'te (Beivvi bártni)

Peei'v Pää'rn vuõddmâstõõllam-mätčk Bo'htri maai'limest. Mainnâz mie'ldd Peei'v Pää'rn viižži jiccses kaavân Bo'htrer niõđ da suänaid čõ'dde koumm pää'rn, koid káčču nõõmin "Källazpää'rn" Go ââ'lj já'mme, sijjid paa'jee â'lmma tä'snnen.

Čuõigteei

Čuõigtee'jid kääččad še sõõrvčuõigteejen di måtam sää'm árrčín še juumķin le'be ristt-tä'snnen. Čuõigtee'ji kuõhtt álddlõs tää'sn; Castor da Pollux. Tõk lie ta'lles Källazpää'rnai vuálbeä'lñn. Čuõigteei lie še viõggtoõõllmen sõõrv. Tõk čuõigte Sõõrv nu't kõrrsânji gu pâi vuet'te da suännai täävtõssân lij piássad sõõrv õõudbeä'lla árstá'tted tõn, štõ Fávdná vuálči pääččad Sõõrv jo'hsspee'ssain le'be Juu'sin.

Ââ'lmčuõldd (Stella Polaris)

Ââ'lmčuõldd le'be Tá'vvtä'snn le'be Stella Polaris lij leämmäž še aabâs vääžnai sä'mmlaid. Tuâljaž oummu oskku, štõ Ââ'lmčuõldd le'be Tá'vvtä'snn láäi nau'lljuum âlmma ķidd da tát čeäggji mä'te stâ'lbb le'be muõrr, kää'tt vuálai ââ'limest maddu da tõn pírr joori â'lmm maailm pírr. Tá'vvtä'snn lij ââ'lm kõskkpääikest da áárr, štõ tõt páášš õõutsââ'jest há't jee'res tää'sn jo'rre tõn pírr da jo'tte páâjas da vuálas. Ââ'lmčuõldd láäi čuõlddân kâskka ââ'lm da tõt tuõ'llji puk taa'snid pá'jjen štõ ââ'lmveidasvuõtt ij kõõčč jánnam õõl.

Tuâl'jaž oummu oskku, štõ puk tää'sn le'jje ķi'dduum õ'hhte. Jõs miine kõõččâd le'be pääčč ââ'lmčuõld, di te'l kâ'l rá'vve puk tää'sn di â'lmm vuálas. Tuâl'jaž áskkmõõzzi mie'ldd maailm maaimõs pei'vven Favdna pääčč Ââ'lmčuõld. Še Ââ'lmčuõldd di obb â'lmm kâámte vuálas da mo'ttje jánnam. Jánnam pue'lškuätt na'de šâdd maai'Impuuttõmõš.

Tä'snntue'll le'be Ee'jjmiárkk

Tä'snntue'll kuásttai te'l go lij šiõgg šõŋŋ da jáâ'lkõs. Tä'snntue'll čuâvv vi'lğgeslägnen ââ'lm ráâst. To'ben lie jiânnai u'cc tää'sna, kook lie samai ku'ķken. Tõk lie jiânnai kuu'ččben go vuet'ppes tää'sn Favdna da Sõõrvv, le'be Kää'lles.

Jee'res tää'sn

"Fávdná" - tää'sn ķeâšt'teei lij ââ'limest samai nuu'bb beä'lñn Fávdná-tää'sn, â'te Ââ'lmčuõldd šadd kõ'skke. Ķeâšt'teei lij še vuâl'ggam sõõrv šee'lled da jorrd še appšed sõõrv.

Pie'nne lie koumm u'cc tää'sna álddlõõžži. Orion puákkanj vuálbeä'lñn. Måtam vuu'din pie'nnid lo'ķke kuullád Čuõigtee'jid. Måtam árrčín pie'nne ko'le Vuämm äkka, kää'tt u'sttâst pie'nnid Sõõrv uukkâd. Vuämm äkk toobdat še nõõmin Nijddkäärja. Mainnâž mie'ldd čiččam nijddâd ši'le kää'ddid, le'ša see'llmõš ij le'kkstaam nu't puârast. Niõđ oknõ'sše nu't čuu't, stõ ui'ddee jiijjâs ââ'lm tä'snnen. Bie'zmen lij kuõi't tää'sn joukk, kää'tt lij Källäžpaarni paajbeä'lñn. Sâ'itt, nei'bb da kruâitt õs kau'nnje Källäžpää'rnai vuálbeä'lñn. Sää'rnat, štõ säaitain Källäžpää'rn kâ'dde sõõrv, bie'zmrin vie'ssee tõn, neei'bin ä'hhte da kruâitin ķe'tte.

Ka'lddi:

Gaup. Kären Elle: Girjjo-Gárjjo, Kertomukset, tarinat, sananlaskut, arvoitukset ja taiat.

Nuõrttsää'mas: Raija Lehtola

